

Dünya Hekimler Birliği, Hasta Hakları Bildirgesi ¹

34. Dünya Hekimler Toplantısı'nda kabul edilmiş (Lizbon, Portekiz, Eylül/Ekim 1981),
47. Dünya Hekimler Birliği Kurultayı'nda değişikliğe uğramış (Bali, Endonezya, Eylül 1995) ve
171. Konsey Oturumu'nda gözden geçirilip düzeltilmiştir (Santiago, Şili, Ekim 2005).

ÖNSÖZ

Hekimlerin hastaları ve genel olarak toplumla olan ilişkisi son zamanlarda önemli değişikliklere uğramıştır. Her ne kadar hekimler her zaman kendi vicdanlarına ve hastalarının çıkarı açısından en uygun olana² göre hareket etmek zorundaysalar da, hasta özerkliği ve adaletin sağlanması için de eşit çaba sarf edilmelidir. Bu bildiri tıp mesleğinin desteklediği ve geliştirdiği bazı temel hasta haklarını dile getirmektedir. Sağlık hizmeti veren hekimlerle öteki kişi veya kurumların bu hakları tanıma ve destekleme konusunda ortak sorumlulukları bulunmaktadır. Yasama, hükümetlerin eylemleri veya herhangi bir başka yönetim veya kurum, hastaları bu haklarından yoksun bıraktığında, hekimler bu hakların güvenceye alınması ya da yeniden sağlanması için uygun yollara başvurmalıdırlar.

İLKELER

1. Nitelikli sağlık hizmeti alma hakkı
  - a. Her insan ayırım yapılmaksızın uygun sağlık hizmeti alma hakkına sahiptir.
  - b. Her hasta, herhangi bir dış müdahale olmaksızın özgürce klinik ve etik kararlar verdiğini bildiği bir hekim tarafından bakılma hakkına sahiptir.
  - c. Hasta her zaman kendi çıkarına en uygun biçimde tedavi edilmelidir. Uygulanan tedavi genel kabul gören tıbbi ilkelere uygun olmalıdır.
  - d. Kalite güvencesi her zaman sağlık hizmetinin bir parçası olmalıdır. Özellikle hekimler, sağlık hizmetlerinin niteliğini gözetmek konusunda sorumluluk üstlenmelidirler.
  - e. Sınırlı kaynak özelliğinde olan belirli bir tedavinin söz konusu olduğu ve potansiyel hastalar arasında seçim yapılması gerektiği durumlarda, hastaların tümü o tedavi

¹ Çeviri: Türkiye Biyoetik Derneği

² "Best interest" deyiminin karşılığı olarak kullanılmıştır. "Hastanın çıkarı açısından en uygun olan"ın ne olduğuna karar verirken hastanın değerleri de göz önüne alınmalıdır.

bağlamında adil bir seçme yöntemine göre değerlendirilme hakkına sahiptir. Bu seçim tıbbi ölçütlere dayanmalı ve ayırım yapılmaksızın gerçekleştirilmelidir.

- f. Hasta sunulan sağlık hizmetinin sürekliliğinin sağlanması hakkına sahiptir. Hekim, hastanın tıbben gerekli tedavisinin eşgüdümü açısından, hastayı tedavi eden öteki sağlık personeliyle işbirliği yapmakla yükümlüdür. Hekim, tedavisinin sürdürülmesi tıbben gerekli olan bir hastanın tedavisini makul destek ve yeni düzenlemeleri yapmak için yeterli olanak sağlamadan bırakamaz.

2. Seçim yapma özgürlüğü

- a. Hasta, özel sektörde veya kamu sektöründe olduğuna bakılmaksızın hekimini ve hastanesini veya sağlık hizmeti veren kurumu özgürce seçme ve değiştirme hakkına sahiptir.
- b. Hasta, herhangi bir aşamada, başka bir hekimin görüşünü alma hakkına sahiptir.

3. Kendi kaderini belirleme hakkı

- a. Hasta kendi kaderini belirleme ve kendisi ile ilgili kararları özgürce verebilme hakkına sahiptir. Hekim bu kararların sonuçları hakkında hastayı bilgilendirmekle yükümlüdür.
- b. Zihinsel yeterliği olan erişkin bir hasta herhangi bir tanı veya tedaviye yönelik girişim konusunda onam verme ya da vermeme hakkına sahiptir. Hastanın kendi kararını verebilmesi için gerekli bilgiyi alma hakkı vardır. Hasta uygulanacak tanı ya da tedavi girişiminin amacının ne olduğunu, sonuçlarının neler olabileceğini, ve tedaviyi kabul etmemesi durumunda ortaya çıkabilecek sonuçları açık bir şekilde anlamalıdır.
- c. Hastanın klinik araştırmalara veya tıp eğitimine katılmayı reddetme hakkı vardır.

4. Bilinci kapalı hasta

- a. Bilinci kapalı veya isteğini dile getirme olanağından yoksun hastada, aydınlatılmış onam mümkün olan her durumda hastanın yasal temsilcisinden alınmalıdır.

- b. Yetkili yasal bir temsilcinin olmadığı ve acil tıbbi müdahalenin gerektiği durumlarda, daha önceden hastanın bu durumda girişime onam vermeyi reddettiğini gösteren sağlam veya kuşkuya yer bırakmayan bir ifadesi veya kanaati yoksa, hastanın onam verdiği varsayılarak tıbbi girişimde bulunulabilir.
- c. Bununla birlikte hekimler, bir intihar girişimine bağlı olarak bilinci kapalı olan hastanın yaşamını kurtarmaya her zaman gayret etmelidirler.

5. Yasal olarak yeterliliği bulunmayan hasta

- a. Hasta çocuk ise veya yasal yeterliliği yoksa, bazı kararlarda bir yasal temsilcinin onamının alınması gereklidir. Bununla birlikte, hasta kapasitesinin izin verdiği en geniş ölçüde, karar alma sürecine dahil edilmelidir.
- b. Eğer yasal yeterliliği olmayan hasta makul kararlar verebiliyorsa, verdiği kararlara saygı gösterilmelidir, ve böyle bir durumda hastanın yasal temsilcisine bilgi verilmesine izin vermeme hakkı vardır.
- c. Hastanın yasal temsilcisinin ya da hasta tarafından yetkilendirilen kişinin, hekime göre hastanın çıkarı açısından en uygun olan girişimi engellemesi durumunda hekim, bu kararı ilgili yasal mercilerde ve öteki kurumlarda sorgulamaya açmalıdır. Acil durumlarda hekim hastanın çıkarı açısından en uygun olana göre davranacaktır.

6. Hastanın isteğine karşın yapılan girişimler

Hastanın isteğine karşın tanı ve tedavi girişimleri ancak çok ayrıcalıklı durumlarda, eğer yasalar özellikle izin veriyorsa ve tıp etiği ilkelerine uyumluysa yapılabilir.

7. Bilgilenme hakkı

- a. Hasta, durumuyla ilgili tıbbi gerçekler dahil olmak üzere sağlık durumu konusunda tam olarak bilgilendirilme ve kendisi hakkındaki tüm tıbbi kayıtlara ulaşma hakkına sahiptir. Bununla birlikte hastanın kayıtlarında bulunan ve üçüncü bir tarafı ilgilendiren bilgiler bu tarafın onayı olmaksızın hastaya verilmemelidir.

- b. Ender olarak, eğer verilecek bilginin hastanın yaşamı veya sağlığı üzerinde ciddi zararlara neden olacağına inanmak için iyi bir neden varsa, bu bilgi hastadan gizlenebilir.
- c. Bilgi hastanın kùltürüne uygun olarak ve hastanın anlayabileceği şekilde verilmelidir.
- d. Hasta, eğer bir başka kişinin yaşamının korunması için gerekli değilse, kendisinin açık isteğine bağlı olmak kaydıyla, bilgilendirilmeme hakkına sahiptir.
- e. Hasta isterse kendisi yerine kimin bilgilendirileceğini seçme hakkına sahiptir.

8. Gizlilik hakkı

- a. Hastanın sağlık durumu, tıbbi durumu, tanısı, prognozu ve tedavisi, kişiyeye özel diğer tüm bilgileri ölümünden sonra bile gizli tutulmalıdır. Bu açıdan tek ayrıcalıklı durum, hastanın ailesinin ve akrabalarının, kendileri ile ilgili sağlık risklerini öğrenmeleri açısından bu bilgilere erişme hakkına sahip olabilmeleridir.
- b. Gizli bilgiler sadece hastanın açık onamı varsa veya yasada açıkça öngör÷lmüşse açıklanabilir. Hastanın açık onamının olmadığı durumlarda, bilgilerin öteki sağlık hizmeti verenlere açıklanabilmesi için bunların “kesinlikle bilmesi gereken kişiler” olmaları gerekir.
- c. Hastanın kimliği ile bağlantısı kurulabilecek tüm veriler korunmalıdır. Bu koruma verilerin arşivlenme yöntemine uygun olmalıdır. Kimliğe ait verilerin elde edilebildiği insan ürünleri de aynı biçimde korunmalıdır.

9. Sağlık Eğitimi Hakkı

Her insanın kişisel sağlığı ve varolan sağlık hizmetleri hakkında bilgilendirilmiş seçim yapmasına yardımcı olacak sağlık eğitimi alma hakkı vardır. Verilecek eğitim, sağlıklı yaşam biçimlerini ve hastalıklardan korunma ve erken tanı ile ilgili yöntemleri içermelidir. Herkesin kendi sağlığı üzerindeki kişisel sorumluluğu vurgulanmalıdır. Hekimlerin eğitim çalışmalarına etkin biçimde katılma yüküml÷l÷đü vardır.

10. Onurunu koruma hakkı

- a. Sağlık hizmetinin ve eğitim sürecinin her aşamasında, kültürüne ve değerlerine olduğu gibi, hastanın onuruna ve özel yaşam hakkına da, saygı gösterilmelidir.
- b. Hasta en son bilgilerin olarak verdiği ölçüde ıstırabının dindirilmesi hakkına sahiptir.
- c. Hasta insancıl bir son dönem bakımı alma ve onurlu ve rahat ölebilmek için kendisine mevcut tüm yardımın sağlanması hakkına sahiptir..

11. Dini destek hakkı

Hasta kendi dinine uygun bir dini temsilcinin yardımını da dahil olmak üzere manevi ve moral tesellisiyi kabul veya reddetme hakkına sahiptir.